

Şu Mantarlara Bakın!

Canlılar deyince aklınıza ilk olarak hayvanlar ya da bitkiler âlemi gelebilir. Sizce tüm canlılar bunlarla mı sınırlıdır? Tabii ki hayır. Ne bitki ne de hayvan olarak sınıflandırılan başka canlılar da var. İşte, pek çoğunuzun adını daha önceden duymuş olabileceği bu canlılar mantarlardır.

Çok hücreli ve tek hücreli olabilen mantarlar ökaryot yapıdadır. Yani mantar hücreleri, hücre zarı ve hücre çekirdeğine ek olarak endoplazmik retikulum, mitokondri, golgi cisimciği gibi hücrenin gelişmiş fonksiyonlara sahip olmasını sağlayan organellerden oluşur. Hem bitki hem de hayvan hücreleriyle ortak özellikleri paylaşırlar. Örneğin bitki hücrelerinde bulunan hücre duvarı, mantar hücrelerinde de bulunur. Bu nedenle hayvan hücrelerinden ayrışırlar. Ancak mantarlarda bitkilerin fotosentez yapmasını sağlayan klorofil ve kloroplast bulunmaz. Dolayısıyla mantarlar fotosentez yapamaz. Bu nedenle bitki ya da hayvan sınıflandırmasının içerisinde yer almazlar.

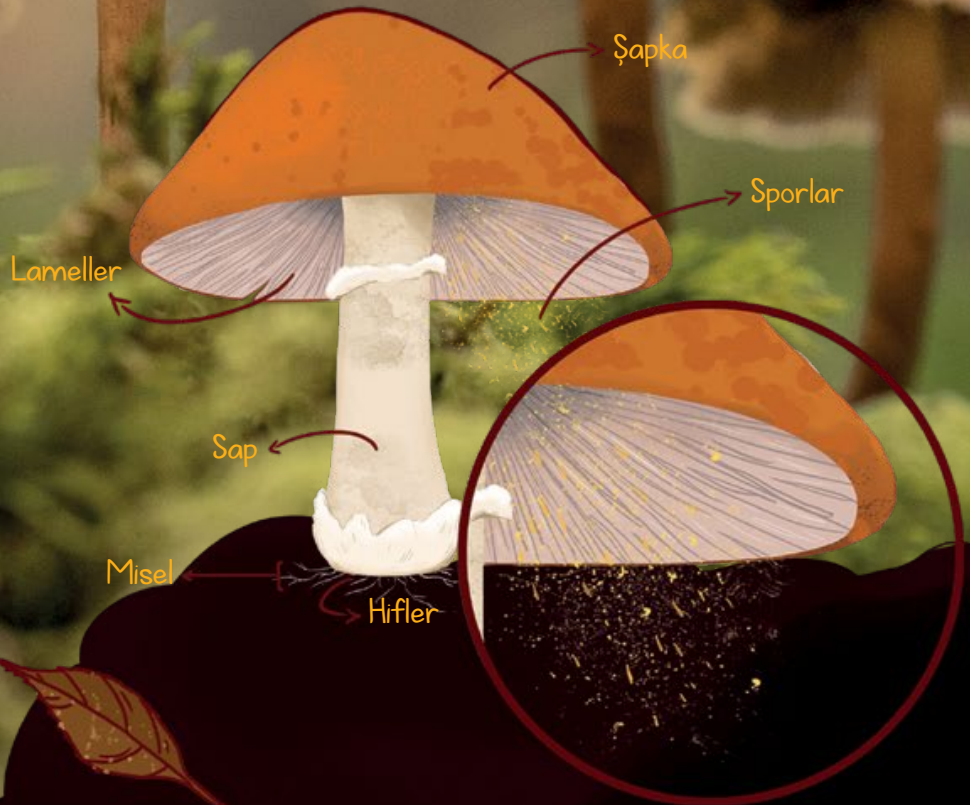
Mantarlar âlemi içinde pek çok farklı çeşidi barındırır. Maya mantarları, küf mantarları, şapkali mantarlar ve hastalığa yol açan mantarlar bunlardan bazılarıdır. Bu yazımızın konusu olan mantarlarsa doğadaki ilgi çekici görünümleriyle dikkatimizi çeken, ağaç gövdelerinde ya da nemli topraklarda görmeye alışkın olduğumuz şapkali mantarlar!

Mantarlar, Latince bilimsel sınıflandırmada fungi olarak adlandırılır. Mantarları inceleyen bilim dalına mikoloji, bu bilim dalında uzmanlaşmış kişilereyse mikolog denir.

Heterotrof beslenmeyi hiç duydunuz mu? Bu, hem mantarların hem de hayvanların beslenme biçimidir. Heterotrof beslenme biçiminde besinler diğer canlılar aracılığıyla elde edilir. Bazı mantarlar besinlerini yaşamı sona ermiş canlıların organik kısımlarını ayrıştırarak elde ederken bazıları besinlerini elde etmek için bitkilerle alışveriş yaparlar. Bitki gövdelerinde yetişen mantarlar, onların topraktan mineral almalarına yardımcı olurken kendileri de bitkiler aracılığıyla beslenir. Bazı mantarlarsa bitki ve hayvanların üzerinde, onlara bir yarar sağlamadan ve onlardan besin almaya devam ederek yaşar.

Mantarlar, çoğalabilmek için spor adı verilen üreme hücrelerine ihtiyaç duyar. Şapkali mantarlarda sporlar şapka bölümünün içinde bulunur. Rüzgârın etkisiyle ya da böceklerin taşınmasıyla çevreye dağılan sporlar, uygun neme sahip ortamlarda çimlenebilir. Bu da yeni mantarların oluşmasını sağlar.

Tıpkı bitkilerin toprağın altında bulunan kökleri gibi şapkali mantarların da misel adı verilen bölümleri vardır. Bu bölüm hif denilen ipliksi yapıların bir araya gelmesiyle oluşur ve mantarların toprağa tutunmasını sağlar.

Yeryüzünde tanımlanmış on binlerce farklı mantar türü bulunur. Durum böyle olunca hem ülkemizde hem de pek çok diğer ülkede farklı renk ve biçimlerde mantarlara rastlamak mümkün. Gelin, ilginç görünümleriyle dikkat çeken bazı mantarları daha yakından tanıyalım.

Genellikle meşe, kayın ya da çam ağaçlarının çevresinde görülen ve porçini mantarı adıyla da bilinen çörek mantarı.

Gelin duvağı mantarı olarak bilinen bu mantar tropikal bölgelerde görülür.

Yeryıldızı adıyla bilinen bu mantar da tropikal bölgelerde görülür. Olgunlaştığında yaydığı kötü kokuyla bilinir.

Ülkemizde ve bazı Avrupa kentlerinde de görülebilen kafes mantarı genellikle ekim ayında gözlenir.

Kabak mantarı olarak anılan bu kocaman mantarsa genellikle ılıman bölgelerde yetişir.

Hayalet mantarlar, karanlıkta parlayan mantar türlerinden biridir. Genellikle Avustralya ve Tazmanya'da görülür.

Hindistan ve Yeni Zeland'a'da yetişen bu masmavi mantarın adıysa gök mavisi mantarı.

Sıra geldi rengiyle dikkat çeken bir başka mantara. Eflatun renge sahip bu mantar ülkemizde mor mantar ya da mavi cincile adlarıyla bilinir.

Peki, doğamız için mantarların nasıl bir önemi var dersiniz? Mantarlar yaşamı sona ermiş bitkisel ve hayvansal yapıları ayrıştırır. Böylece ekosistem için gerekli olan azot, demir, kalsiyum gibi elementlerin doğaya geri dönüşümünü sağlarlar. Bu da toprağın gelişmesine katkıda bulunur ve bitki türlerinin sağlıklı bir biçimde yetişmesine elverişli bir ortam oluşturur.

Bilim insanları bitkilerin mantarlar aracılığıyla birbirleriyle iletişim kurduklarını düşünüyor. Peki, bu nasıl mümkün olabilir sizce? Mantarların köklerinde bulunan misel denilen bölümün uzantılardan oluştuğunu söylemiştik. Bazı mantarlarda bu uzantılar toprağın altından bitkilerin köklerine ulaşabiliyor. Yani toprağın altında bitki kökleriyle miseller bir ağ oluşturuyor. Böylece mantarlar aracılığıyla bitkiler birbirleriyle besin paylaşabiliyor ya da gelişimlerini engelleyen başka bir bitkiyi salgıladıkları bir maddeyle etkisiz hâle getirebiliyorlar. Bitkilerle bu ilişkiyi kuran ve onlara yardım eden mantarlara mikoriza deniyor.

Mikoriza

Her ne kadar kültür mantarı ya da kestane mantarı gibi şapkali mantarlar uygun ortam ve koşullarda yetiştirildiğinde ve korunduğunda yenilebilir olup sofralarımızda yer bulsa da doğada görebileceğimiz her mantar çeşidi yemeye uygun değildir.